

ФІНАНСИ ТА ГРОШОВО-КРЕДИТНІ ВІДНОСИНИ В НАЦІОНАЛЬНІЙ ЕКОНОМІЦІ ТА ПІДПРИЄМНИЦТВІ

УДК 336.74

JEL classification: E 580

Красношапка В.В.

Доцент НТУУ «КПІ ім. Ігоря Сікорського»

Колосенко К.О.

Студентка ФММ, НТУУ «КПІ ім. Ігоря Сікорського»

БАНКІВСЬКИЙ РИНОК УКРАЇНИ: ТЕНДЕНЦІЇ ТА ПЕРСПЕКТИВИ

У статті розглядаються проблеми розвитку банківського сектору України впродовж 2014-2016 рр., а також визначено загальні тенденції даного сектору економіки та надано прогноз щодо можливих негативних наслідків за умови зберігання існуючих тенденцій. Аналіз стану банківського сектору проводиться на базі статистичної звітності за 2014-2016 роки з використанням аналітичних матеріалів спеціалізованих видань та агенцій. Надано прогноз негативних наслідків збереження поточних тенденцій, а також заходи з оптимізації розвитку. Усе це визначає ризики банківської системи і економіки і сприяє уповільненню темпів економічного зростання. Запропоновані заходи щодо поліпшення стану банківських систем, спрямовані на посилення банківської конкуренції і скорочення спекулятивної спрямованості кредитування.

Ключові слова: банки; банківський сектор; криза; ліквідація; банкрутство; прибуток; збиток; тренди; надійність.

Постановка проблеми. Розвиток банківського сектору є необхідною умовою нормального функціонування економіки будь-якої країни світу. Тільки через ефективну банківську систему можливо здійснити реструктуризацію економіки, яка є нагальною проблемою України. Крім того, надійний і розвинений банківський сектор відіграє надзвичайно важливу роль в стабілізації економіки країни. Банківський сектор України в процесі реформування 2014-2016 рр. зіткнувся з низкою проблем, як загальноекономічного і політичного характеру, так і проблем породжених неправильною політикою регулятора – Нацбанку України. Загалом, за підсумками 2016 року із 96 платоспроможних банків станом на 1 січня 2017 року 63 банки отримали прибуток у розмірі 10,8 млрд. грн, 33 банки – збиток у 170,2 млрд. грн. Дана статистика засвідчує, що банківський сектор продовжує перебувати в кризовому стані, тому визначення причин та шляхів подолання є актуальним питанням сьогодення.

Мета статті. Мета дослідження полягає в тому, щоб на основі аналізу статистичної звітності та ряду аналітичних матеріалів визначити тенденції банківського сектору та причини, що її викликали, а також визначити подальші перспективи функціонування даного сектору.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблемами банківського сектору та його поточному функціонуванню присвячено статті багатьох економістів та фінансистів України, зокрема це статті: В. Пинзеника, А. Новака та інших фахівців. Також велика кількість публікацій з даної проблематики виходила в ділових виданнях, зокрема це: «Банківські права», «Фінанси і кредит», «Деньги», «Власть денег» та ряд інших.

Виклад основного матеріалу. Стабільність і ефективність банківського сектора – основна умова стабільного розвитку української економіки. На сьогоднішній день стійкість банківської системи визначається характеристиками стійкості окремих банків. Однак темпи зростання української економіки знижуються, положення домогосподарств погіршується. У зв'язку з цим корпоративні позичальники не беруть нових кредитів, а частка прострочених роздрібних кредитів збільшується [1].

Кількість банків в українській банківській системі значно скоротилося після активних дій НБУ щодо виведення неплатоспроможних банків з ринку. Так, на 1 січня 2015 року налічувалося 180 банків, а за станом на 27 липня в Україні діяло 126 банків (з початку 2015 року НБУ вивів з ринку 54 банки). Частка іноземного капіталу в банківській системі скоротилася.

На українському банківському ринку продовжує домінувати ПриватБанк з часткою активів близько 17%, значно випереджаючи державний Укресімбанк. У десятці найбільших переважають банки з іноземним капіталом, зокрема дочірні структури російських банків (державні Промінвестбанк, Ощадбанк Росії, ВТБ Банк і приватний Альфа-Банк (Люксембург)). Всі ключові гравці банківського ринку, крім Укресімбанку, є універсальними банками з розвиненими корпоративними і роздрібними сегментами. У табл. 1 зведені топ-10 українських банків по розмірам активів.

Оскільки кредитно-банківська система має велике значення для економіки країни, вона служить об'єктом ретельного нагляду і регулювання, як з боку НБУ, так і з боку вищих органів державної влади і управління. Нагляд за комерційними банками і регулювання їхньої діяльності переслідує головним чином дві мети: забезпечення стійкості і запобігання банкрутства банків. Обмеження концентрації капіталів в руках небагатьох банків з метою недопущення монопольного контролю над грошовим ринком. Це досягається шляхом встановлення НБУ економічних нормативів, що регулюють діяльність комерційних банків, і здійснення нагляду за їх діяльністю.

Кредитна активність банківських установ як і раніше дуже низька. Негативна динаміка кредитування формується під впливом скорочення ресурсної бази банків, постійного погіршення платоспроможності

Фінанси та грошово-кредитні відносини в національній економіці та підприємстві позичальників і невизначеності щодо подальшого економічного розвитку. Це, в свою чергу, змушує банківські установи уважніше ставитися до фінансового стану потенційних позичальників або взагалі призупинити на деякий час кредитування. За 2013 – 6 місяців 2015 року обсяги кредитування зменшилися на 15% в річному еквіваленті, при цьому кредитування підприємств скоротилося на 9%, а кредитування домогосподарств – на 57%.

Таблиця 1

Топ-10 українських банків по розмірам активів

Банк	Тип власності	Власник	Активи, млрд грн	Доля у загальних активах, %
Приват Банк	Приватна	Український бізнесмен	248	17,2
Укресімбанк	Державна	Держава	158	11
Ощадбанк	Державна	Держава	151	10,5
Промінвестбанк	Іноземний	Внешкомбанк	66	4,6
Сбербанк	Іноземний	Сбербанк (Росія)	60	4,2
Укрсоцбанк	Іноземний	Юнікредіт (Італія)	55	3,8
Райффайзен	Іноземний	Райффайзен Банк (Австрія)	53	3,7
Альфа-Банк	Іноземний	Альфа-Банк (Люксембург)	43	3
ВТБ Банк	Іноземний	ВТБ (Росія)	43	3
Банк "Фінанси і кредит"	Приватний	Український бізнесмен	41	2,9
Загалом топ-10			919	63,8
Інші банки			522	36,2
Загалом по системі			1440	100

Динаміка кредитування – один із важливих показників динаміки банківського сектору України, проаналізувавши динаміку кредитування за 2015 та 2016 роки, ми звели їх у таблицю 2.

Активізувалася тенденція надання більш лояльних умов обслуговування кредитів. Розвиваються програми кредитування з кредитними канікулами і грейс-періодом або з можливістю відхилення від графіка платежів на незначний період. Банки готові підтримати клієнтів при виникненні фінансових труднощів і відповідно модернізувати діючі програми кредитування з урахуванням високого рівня ризику неповернення. В даний час найбільш стабільним джерелом ресурсної бази кредитних організацій розглядаються депозити клієнтів (населення і нефінансових організацій) [2].

Динаміка кредитування в Україні

Всього побанківській системі України, млн грн								
	I кв. 2015	II кв. 2015	III кв. 2015	IV кв. 2015	I кв. 2016	II кв. 2016	III кв. 2016	IV кв. 2016
Обсяги кредитування, у тому числі:	32844 1	377 940	427 775	50686 2	36946 3	35048 9	35124 6	40161 3
Юрособи:	28795 5	332237	380331	45112 2	32777 6	31603 7	32175 3	37199 4
Домогосподарства:	28399	32824	34365	38686	29931	23630	23193	20406
У середньому за місяць, млн грн								
	2015				2016			
Обсяги кредитування, у тому числі:	136 752				122734			
Юрособи:	120 970				111 463			
Домогосподарства:	11 189				8097			

Серед найбільш суттєвих наслідків подій, що відбувалися впродовж 2014-2016 рр. у банківському секторі можна виділити:

1. Значне скорочення числа банків, так за 2014-2016 рр. – у 68 банках була введена тимчасова адміністрація, і більшість з цих банків була ліквідована.

2. Зростання недовіри банків. Протягом 2014-2015 рр. банки України витратили 15,6 млрд. грн. депозитів у національній валюті або 3,9%. В іноземній валюті за той же період було витрачено 16,2 млрд. дол. США депозитів або 55,1% всіх депозитів в іноземній валюті в іноземній валюті на початок 2014 року.

3. Девальвація національної грошової одиниці за 2014-2016 рр. гривня девальвувала по відношенню до долара США більш ніж у 3 рази.

4. Подорожчання кредитних ресурсів, так на початок 2015 року облікова ставка НБУ становила до 30%, тільки з 2016 року виникла тенденція до суттєвого зниження облікової ставки, на початок березня 2017 року становила 14%.

5. Скорочення програм кредитування банками. Основні кредитні продукти, що пропонують банки: експрес-кредити (кредити готівкою), споживче кредитування на покупку товарів в середньому під 40-50% річних.

6. Низький рівень ризик-менеджменту більшості банків, оскільки більшість не приділяли належної уваги управлінню кредитним ризиком та ризиком ліквідації, що призвели до зростання проблемної заборгованості у кредитному портфелі і неможливості виконувати свої зобов'язання в строк.

7. Високий рівень збитковості в 2014-2016 рр. в результаті збільшення відрахувань до резерву під кредитні операції.

В цілому необхідно відзначити, що основними загрозами розвитку банківського сектора України є:

- високий рівень системних ризиків і залежно від зовнішнього середовища;
- наявність регіональної диспропорції в доступності банківських послуг споживачам;
- низька диверсифікація активів, відповідно, і доходів;
- вразливість пасивної бази (кошти до запитання становлять 40-46% від пасивів).

Головною метою реалізації Стратегії розвитку банківської системи України на період до 2020 року є розбудова фінансово потужної, прибуткової і стабільної банківської системи. Досягнення поставленої мети передбачає виконання наступних стратегічних цілей [3]:

1. Підвищення якості політики Національного банку України, зокрема:

a) реалізація реформи монетарної політики через розвиток її операційної системи для вирівнювання накопичених монетарних дисбалансів, оптимального управління ліквідністю, оптимізації процентної політики.

b) оптимізація валютного регулювання і валютно-курсової політики для забезпечення валютної стабільності.

c) вдосконалення банківського регулювання і банківського нагляду.

d) створення ефективної та дієвої Ради НБУ і розвиток при Раді НБУ потужного науково-дослідницького і експертно-аналітичного центру для розробки і моніторингу реалізації Стратегії монетарної політики, спрямованої на забезпечення валютної стабільності і помірних темпів інфляції, та створення монетарних передумов переходу від моделі сировинного приросту до високотехнологічної промислової економіки.

2. Підвищення довіри суспільства до Національного банку України, банківської системи і національної валюти.

3. Розбудова банківської системи як комплексу рівноправних, різних за розмірами, спеціалізацією і бізнес-моделями банків, які є фінансово здоровими, конкурентоздатними, стабільними, спрямованими на довгострокову перспективу розвитку в Україні, кредитування реального сектору економіки, інноваційний та інвестиційний розвиток.

4. Розвиток цивілізованого конкурентного ринку банківських послуг на базі сучасної ринкової інфраструктури, нових технологій, дотримання антимонопольного законодавства, недопущення рейдерства.

5. Розвиток процесів банківського кредитування реального сектору, зокрема високотехнологічного виробництва, малого та середнього бізнесу, мікрофінансування для сприяння зростанню економіки і підвищенню зайнятості.

6. Розвиток державних банків як банків розвитку і структурної перебудови економіки.

Для поліпшення параметрів розвитку банківського сектора країни і зміцнення його ролі в макроекономіці можна запропонувати:

1. В сучасних умовах потрібні нові джерела довгострокового фондування і механізми, що гарантують вкладення банками одержуваних ресурсів в кредитування реального сектора. Найбільш очевидними способами є легалізація внесків без права дострокового витребування, а також підвищення порогу відповідальності в системі страхування вкладів.

2. Для розвитку кредитування реального сектора економіки слід мінімізувати умови, які спонукають банки пріоритетно розвивати споживче кредитування. На законодавчому рівні необхідно підвищити вимоги до прозорості ціноутворення, бажано шляхом заборони справляння будь-яких комісій крім відсоткової ставки за банківськими кредитами.

На сьогоднішньому етапі особлива роль національної банківської системи полягає в забезпеченні стабільного економічного зростання, в розширенні можливостей підприємств щодо залучення фінансових ресурсів, в збереженні і примноженні заощаджень громадян [4].

Таблиця 3

Перспективні стратегії українських банків

Група банків	Стратегія розвитку
Банки з державною участю в капіталі	Внутрішній ринок: орієнтація на розвиток нішевих сегментів з високим потенціалом попиту і слабким інтересом з боку приватних банків. Зовнішній ринок: покупка зарубіжних банківських активів (орієнтація на банки, що працюють з роздробом, а також на ринку міжнародного фінансування)
Великі приватні банки	Внутрішній ринок: орієнтація на високомаржинальних сегменти, які максимально використовують потенціал скорингових систем і потокового кредитування (беззаставне кредитування, кредитні фабрики). Зовнішній ринок: покупка невеликих зарубіжних банків в країнах, в яких здійснюють діяльність великі українські клієнти, розвиток на їх основі операцій торгового фінансування.
Малі та середні банки	Банківське обслуговування заможних клієнтів. Створення синдикатів в рамках банків одного регіону для фінансування великих регіональних інвестиційних проектів. Залучення підприємств малого та середнього бізнесу на комплексне обслуговування, включаючи надання консультаційних послуг (структурування бізнесу, пошук партнерів, податковий і управлінський консалтинг, розробка бізнес-планів). Іпотечне кредитування.

Висновки. У даній роботі вивчені основи, структура банківської системи України. Проаналізовано діяльність банків за кілька років. В результаті проведеної роботи виявлено основні проблеми банківської системи, які особливо гостро проявилися в період світової кризи. Підводячи підсумок, можна зробити висновок, що сьогодні банківський

Фінанси та грошово-кредитні відносини в національній економіці та підприємстві сектор – ключовий провайдер короткострокових ресурсів і один з найважливіших "постачальників" середньо- і довгострокових ресурсів. Якщо рік тому на найбільші 20 банків припадало майже 86% активів банківської системи, то зараз майже 88%. Поіменний склад топ-20 банків за підсумками 2016 року, цілком не змінився, за винятком перестановок.

Для активної участі банківського сектора України в модернізації економіки, розширення інвестиційного кредитування необхідний значний фінансовий капітал. Саме тому капіталізація українських банків є стратегічним напрямком розвитку вітчизняного банківського сектора.

Список використаних джерел

1. Банківська справа: Навч. Посіб. / За ред. проф. Р. І. Тиркало. - Тернопіль: Карт-бланш, 2001. - 314 с.
2. Мороз А.Н. Основи банківського дела.- Київ: МП «Лібра», 2007 р.
3. Комітет ВР України з питань фінансової політики і банківської діяльності. Синергія розвитку банків та індустріалізації економіки. [Електронний ресурс] // Стратегія розвитку банківської системи 2016-2020 рр.- Київ, 2016.– Режим доступу: http://kneu.edu.ua/userfiles/Credit_Economics_Department/afedra+bankspravi/proekt_strategi.pdf
4. Сайт Державної служби статистики України [електронний ресурс].- Режим доступу: <http://ukrstat.gov.ua>

Красношапка В.В.

Доцент НТУУ «КПІ ім. Ігоря Сикорського »

Колосенко К.А.

Студентка ФММ, НТУУ «КПІ ім. Ігоря Сикорського »

БАНКОВСКИЙ РЫНОК УКРАИНЫ: ТЕНДЕНЦИИ И ПЕРСПЕКТИВЫ

В статье рассматриваются проблемы развития банковского сектора Украины в течение 2014-2016 гг., А также определены общие тенденции данного сектора экономики и предоставлено прогноз относительно возможных негативных последствий при сохранении существующих тенденций. Анализ состояния банковского сектора проводится на базе статистической отчетности по 2014-2016 годы с использованием аналитических материалов специализированных изданий и агентств. Предоставлено прогноз негативных последствий сохранения текущих тенденций, а также меры по оптимизации развития. Все это определяет риски банковской системы и экономики и способствует замедлению темпов экономического роста. Предложенные меры по улучшению состояния банковских систем, направленные на усиление банковской.

Ключевые слова: банки; банковский сектор; кризис; банкротство; прибыль; убыток; тренды; надежность.

Krasnoshapka V.V.

Associate Professor of Igor Sikorsky Kyiv Polytechnic Institute

Kolosenko K.O.

Student FMM, Igor Sikorsky Kyiv Polytechnic Institute

BANKING MARKET OF UKRAINE: TRENDS AND PROSPECTS

The article deals with the problems of the banking sector in Ukraine during 2014-2016 years., And also the general trend of the economy and given the prediction of possible negative consequences for the storage of existing trends. Analysis of the banking sector made on the basis of statistical reports for the years 2014-2016 using analytical materials and publications specialized agencies. Provided forecast negative consequences of preserving the current trends and measures to optimize development. All this determines the risks of the banking system and the economy and slows economic growth. Proposed measures for improvement of banking systems aimed at increasing banking competition and reduce speculative lending focus.

Keywords: banks; banking; crisis; bankruptcy; profit; loss; trends; reliability.

Красношапка Володимир Володимирович

kras-korf@ukr.net

Колосенко Катерина Олександрівна

kolosenko_ekaterina@ukr.net